

رابطه مرگ و زندگی را پایان دهیم

سخن مخلصانه دیگری با مردم عزیز میهنم

محمدعلی همایون کاتوزیان نویسنده و تاریخ‌دان

هموطنان عزیزم سلام

پیرو عریضی که در پشتیبیانی از انتخاب دکتر پزشکیان کردم، تکرار می‌کنم که فعال سیاسی نیستم و در نتیجه، به هیچ جریان سیاسی و غیرسیاسی تعهدی ندارم. انگیزه آنچه با شما می‌گویم، فقط ندای وجدان اجتماعی است و آن هم مولود شصت سال مطالعه و تفکر و مشاهده و تجربه است. همه آنچه گفتم ثابت کرده است که درد علاج‌پذیر میهن ما که قرن‌ها به آن گرفتار بوده و هیچ اقدام و انقلابی هم به علاج آن توفیق نیافته، بر خورد و کشمکش حیاتی-مماتی دولت و ملت است. دولت معمولاً سرکوب و ملت معمولاً قیام کرده که به سرکوب منجر شده است. این چرخه را یک بار برای همیشه باید شکست و ما - همه ما - می‌توانیم با رفتار مناسب آن را بشکنیم. در نهضت اعتراضی «زن، زندگی، آزادی»، در وهله نخست خطا از دولت بود که گشت ارشاد را به راه انداخته بود. و حتی در مر حله دوم، که به جای تسلا دادن و دلجویی صمیمانه از مردم و قول رسیدگی و مجازات مسئولان احتمالی، هنوز مهساژنده بود که وزیر کشوراعا کرد عارضه او بر اثر بیماری تاریخی بوده است، حال آنکه هنوز حتی یک بولتن طبی هم صادر نشده بود. در نتیجه، مردم منفجر شدند و شد آنچه شد.

نگاه حقوق‌دان

رئیس‌جمهور و ظرفیت‌های قانونی برای تغییر

محمدهادی جعفریروز وکیل دادگستری

هنوز شمارش آراء انتخابات ریاست‌جمهوری تمام نشده بود که مطالب و محتواهای تولیدشده با سرفصل مطالبات مردمی از رئیس‌جمهور در فضای مجازی وایرال شده، برخی رسانه‌ها نیز به بازتشر چنین محتوایی اقدام کرده یا راجع به چنین موضوعی گزارش تهیه کردند. موضوعاتی مانند؛ افزایش حقوق و دستمزد، کنترل بازار مایحتاج روزانه مردم، بهبود معیشت ملت، پس گرفتن لایحه حجاب و عفاف، رفع فیلترینگ و افزایش سرعت اینترنت، واردات خودرو، اصلاح قیمت مسکن و خودرو، ثبات بازار ارز و طلا و... از جمله موضوعاتی بود که به موازات پایان انتخابات در کف جامعه و فضای مجازی به‌عنوان توقعات ملت مطرح شد. برغم اهمیت چنین موضوعاتی آنچه لازم است پیش از طرح مطالبات ملت از سوی فعالان مدنی و اهالی سیاست‌ورسانه، تعریف‌وبه اطلاع عموم‌مردم‌برسد، برآورد و شناسایی حدود اختیارات و تکالیف ریاست‌جمهوری و سپس تعرفه‌ی طرق مطالبه‌گری و اثربخشی آن است.بدون تردیدمهم‌ترین منبع و مستند قانونی برای عملیاتی شدن این مهم قانون اساسی وسایر قوانین عادی با محوریت تعرفه‌ی موقعیت حقوقی ریاست‌جمهوری است.فصل نهم قانون اساسی با انشاء اصل ۱۱۳ رئیس‌جمهور را پس از مقام رهبری عالی‌ترین مقام‌رسمی کشور معرفی کرده، مسئولیت اجرای قانون اساسی و ریاست بر قوه مجریه را جز در اموری که مستقیماً به رهبری مربوط می‌شود بر عهده‌ی رئیس‌جمهور می‌داند. آنچه از مفاد اصول مندرج در فصل نهم قانون اساسی و قانون مسئولیت رئیس‌جمهور در اجرای قانون اساسی استخراج می‌شود مبین این موضوع است که رئیس‌جمهور به تنهایی قادر به عملیاتی کردن برخی توقعات ملت نبوده و اجرای برخی از اصول قانون اساسی نیازمندمقدماتی است. نکته‌ی قابل تأمل آن است که مسئله‌ی حدود اختیارات رئیس‌جمهور به‌عنوان مسئول اجرای قانون اساسی دیرزمانی است که محل چالش ارکان حکومت بوده و همواره با تصدی بر یک از رؤسای‌جمهور حسب سالیق سیاسی ایشان مسئله‌ی اجرای قانون اساسی و مهم‌تر از آن عمل به وعده‌های انتخاباتی پرشش اصلی مردم بوده است. بر یک از رؤسای‌جمهور با این ادعا که مسئول اجرای قانون اساسی و پاسداری از آن بوده‌وبرای عملیاتی کردن این اصل به‌مقدماتی نیاز هست، اقدام به ایجاد نهادهای متنوعی مانند بازرسی و یا هیئت‌های نظارت بر اجرای قانون اساسی یا تعیین معاون رئیس‌جمهور در اجرای قانون اساسی کرده‌اند. در مقابل نیز نهادهای مختلف کشور خاصه پس از سال ۶۸ حوزه مسئولیت رئیس‌جمهور در اجرای قانون اساسی را محدود به قوه مجریه اعلام کردند و سایر اقدامات صورت‌گرفته از سوی رئیس این قوه را مغایر با قانون اساسی و تخطی از حدود اختیارات رئیس‌جمهور می‌دانستند. ریشه‌ی چنین چالشی به پیش‌نویس قانون اساسی مرتبط است چراکه در پیش‌نویس قانون اساسی، جایگاه اجرایی برای مقام رهبری پیش‌بینی نشده بود و رئیس‌جمهور، عالی‌ترین مقام رسمی کشور تعریف می‌شد. بر همین اساس، رئیس‌جمهور مسئول اجرای قانون اساسی و تنظیم روابط سه قوه بود. قانون اساسی برای اعمال این وظایف ابزارهایی را در اختیار رئیس‌جمهور قرار می‌داد. به‌عنوان مثال در اصل ۸۹ پیش‌نویس، رئیس‌جمهور می‌توانست با وقوع اختلاف بین قوه مجریه و مجلس با برگزاری همه‌پرسی، مجلس را منحل کند و یا براساس اصل ۷۵ پیش‌نویس، رئیس‌جمهور بالاترین مقام رسمی کشور در امور داخلی و روابط بین‌الملل و مسئول اجرای قانون اساسی بود و تنظیم روابط قوای سه‌گانه و ریاست قوه مجریه بر عهده وی تعریف شده بود اما در متن نهایی، رتبه رئیس‌جمهور پایین‌تر از مقام رهبری دانسته شد و در نهایت قانون تعیین حدود وظایف و اختیارات و مسئولیت‌های

طبق قانون اعتراض حق ملت است و دولت وظیفه دارد که برای ابراز اعتراضات به مردم مجوز بدهد. اگر تظاهرات و اعتراضات مامسالمت‌آمیز یعنی بدون فحش و فضحیت، مرگ بر این و آن گفتن، ساختمان و ماشین‌ویران کردن انجام‌شود؛ دولت بهانه‌ای نخواهد داشت که سرکوب کند، خون بریزد و حبس کند. شعار معقول حتماً باید داد، سخنرانی معقول حتماً باید کرد؛ ولی بهانه برای سرکوب نباید داد. شما هموطنان ارجمند من در امور سیاسی و اجتماعی و فرهنگی غالباً به کشورهای پیشرفته و دموکرات نگاه می‌کنید و از آنها مثال می‌آورید. پس اجازه می‌خواهم برای مثال دو نمونه از تجربه اخیر انگلستان برای شما نقل کنم. در سال ۲۰۰۲ که دولت انگلیس به تأسی از دولت آمریکا درصدد حمله به عراق بود و بحث و گفت‌وگوی سیاسی و اجتماعی دولت را از تصمیم خود باز نداشت؛ با مجوز دولت علیه آن تظاهرات عظیمی شد. معروف است که انگلیسی‌ها را به زحمت می‌توان از خانه‌شان بیرون آورد؛ ولی در آن تظاهرات دومیلیون نفر از مردم از سراسر کشور در لندن گردهم آمدند و یک روز تمام با نظم و ترتیب و بدون فحش و فضحیت و ویرانگری راهپیمایی و سخنرانی کردندو شعار دادند و به خانه‌شان بازگشتند، بدون اینکه خونی بریزد و زدوخوردی بشود و وقتی هم که دولت از تصمیمش منصرف نشد؛ به خیابان‌ها نریختند و آشوب نکردند. نمونه دیگر اینکه در سال ۲۰۱۱ بر اثر یک اتفاق کاملاً استثنایی در بر خورد چند نفر پلیس با چند تن از مردم، ناگهان جمع بزرگی به مغازه‌ها حمله کردند و به غارت پرداختند. در نتیجه، با مداخله پلیس ده‌هزار نفر دستگیر شدند که دوهزار تن از آنها دادگاهی و مجازات شدند و آزان جمله یک جوان که فقط آنلاین غارت را تشویق کرده بود، به چهارسال حبس محکوم شد. اجازه دهید نتیجه‌گیری را به خود شما واگذار کنم. فقط برای حسن‌آغاز یک در خواست از شما عزیزان دارم. لطفاً اجازه دهید در رانندگی حقوق همدیگر و عبایرین را رعایت کنیم و خواهید دید که تصادف و خونریزی کم و سرعت ترافیک زیاد می‌شود و حتی در امور دیگر هم رفتارمان با هم بهبودمی‌یابد.

تیتریک HEADLINE ONE

۲

انتقاد از بازداشت‌های غیر ضروری

بررسی مواضع مقامات نظام و اظهارات دیروز دادستان تهران

شادی مکی

گزارشگر حقوقی هم‌میهن

«قرار بازداشت موقت» به‌عنوان شدیدترین و سخت‌ترین قرار، در قانون آیین دادرسی کیفری شناخته شده است. با این حال مدت‌هاست که مقامات ارشد کشور که در حوزه قضا دستی بر آتش دارند، از صدور قرار بازداشت‌های موقت مطول و همچنین بازداشت‌های غیرضروری انتقاد کرده و بر جلوگیری از صدور چنین قرارهایی تأکید می‌کنند. دوم تیرماه امسال رهبری در هفته قوه قضائیه ضمن انتقاد نسبت به «کم بودن سرعت رسیدگی به پرونده‌های دارای بازداشتی و در نتیجه طولانی شدن مدت بازداشت موقت افراد، تأکید کردند که تکلیف اینگونه اشخاص را باید زودتر مشخص کرد تا کسی به علت طولانی شدن رسیدگی به پرونده، در سختی زندان قرار نگیرد.»

یک روز بعد از اظهارات رهبری نوبت به محسنی‌اژه‌ای رئیس قوه قضائیه رسید که در مراسم بزرگداشت هفته قوه قضائیه بر لزوم تدبیر تمهیدات بیشتر برای اجتناب از بازداشت بلاوجه افراد سخن بگوید و تأکید کند که چنانچه فردی به ضرورت، بازداشت‌شد، پس از رفع آن ضرورت، نسبت به آزاد کردن او تا زمان صدور حکم نهایی، اقدام عاجل کنیم؛ رؤسای کل دادگستری‌ها و دادستان‌ها در این حوزه، مسئولیت خطیری دارند و باید به این حوزه نظارت ویژه داشته باشند.» او همچنین عنوان کرده بود: «مکرر تأکید کرده‌ایم که قضاات از بازداشت بلاوجه افراد پرهیز کنند و اگر ضرورتاً فردی را بازداشت می‌کنند، پس از رفع آن ضرورت، نسبت به آزادی‌اش اهتمام ورزند؛ همچنین بار دیگر تأکید می‌کنیم که قضاات در موعد صدور قرارهای تأمین کیفری، به سهولت تودیع و تأمین آن قرار توجه داشته باشند؛ قطعاً بازداشت موقت فردی که بازداشت او ضرورت ندارد، برای خود آن فرد و خانواده‌اش و حتی سازمان زندان‌های ما، واجد آسیب‌ها و هزینه‌هایی است.» به دنبال این تأکیدات اما روز گذشته علی صالحی هم همچون رئیس قوه قضائیه به سخنان رهبری در این حوزه اشاره کرد و گفت: «یکی از آسیب‌های دستگاه قضا پرونده‌های معوق بوده و این موضوع دغدغه ریاست قوه قضائیه و همه مسئولان است. همکاران قضایی توجه ویژه‌ای به این موضوع داشته باشند؛ تا پرونده‌هایی که هنوز تعیین تکلیف نشده‌اند هر چه سریع‌تر به نتیجه برسند. از بازداشت غیرضروری متهمان باید به جد خودداری شود و در موارد ضروری هم به محض رفع ضرورت، نسبت به تعیین تکلیف متهمان تسریع شود.» تأکید

اطمینان ترامپ، شک‌و‌تردید بایدن

اتحاد در اردوگاه جمهوری خواه و ناامیدی در میان دموکرات‌ها حاکم شده است

محسن صالحی‌خواه

گزارشگر هم‌میهن

پس از مشخص شدن نامزد نهایی جمهوری خواهان در انتخابات ریاست‌جمهوری ۲۰۲۴، تحركات در اردوگاه دموکرات‌ها نیز برای تعیین تکلیف کاندیدای نهایی ادامه دارد. دونالد جی. ترامپ پس از ترور نافرجامش در پنسیلوانیا، فرمانرانه‌وارد کنوانسیون ملی جمهوری خواهان در میلواکی، ویسکانسین شد و تکلیف گزینه خود برای معاون اول رئیس‌جمهور را هم مشخص کرد. از سوی دیگر، در اردوگاه آبی دموکرات‌ها، شک و تردید برای اعتماد کردن به جو بایدن هشتادویک‌ساله، گریبان این حزب را رها نمی‌کند. بایدن قاطعانه می‌گوید که می‌ماند و همانطور که ترامپ را در ۲۰۲۰ شکست داد، در ۲۰۲۴ نیز همین پیروزی را تکرار می‌کند. اما منتقدانش معتقدند که او شرایط ذهنی و جسمی حضور در این رقابت را ندارد و حتی اگر پیروز شود، با این وضعیت نمی‌تواند ایالات متحده را اداره کند. رئیس‌جمهور آمریکا گفته است تنها در صورتی که پزشکان به او بگویند از رقابت کنار خواهد کشید.

➤ افزایش حمایت جمهوری خواهان از ترامپ

کنوانسیون ملی حزب جمهوری خواه تا ۱۸ جولای (امروز ۲۸ تیر) در میلواکی ادامه دارد. در جریان سخنرانی چهره‌های جمهوری خواه، ترامپ مورد حمایت نیکو هیلی وران دسانتیس رقبای پیشین خود قرار گرفت. تحلیلگران معتقدند که ترور ناموفق ترامپ، باعث ایجاد وحدت در اردوگاه جمهوری خواهان شده است. نیکو هیلی، فرماندار سابق کارولینای جنوبی و سفیر پیشین ایالات متحده در سازمان ملل متحد یکی از رقبای ترامپ بود که پس از شکست در انتخابات درون حزبی از رقابت کنار کشید. رن دسانتیس فرماندار فعلی ایالت فلوریدا نیز پیش از این‌و در جریان آغاز رقابت‌های مقدماتی، به نفع ترامپ انصراف داد. دسانتیس اقبال بالایی در نظرسنجی‌های انتخاباتی نداشت. حمایت هیلی از ترامپ جنجال برانگیز شد چرا که این سیاستمدار جمهوری خواه در جریان رقابت‌های درون حزبی، حملات بی‌امانی نسبت به ترامپ می‌کرد. او پیش از این بایدن و ترامپ را منفرودترین سیاستمداران آمریکا

تیتریک

HEADLINE ONE

۲

گزارش یک

بر تأکیدات رهبری در حوزه حقوق حقه مردم، این سوال را ایجاد می‌کند که چرا درباره مسئله‌ای که قانون نسبت به آن مشخص و روشن است باید به‌گونه‌ای عمل شود که حتی رهبری را هم دغدغه‌مند کرده و تا گرفتن دستورات ایشان، مسئولان قضایی پیگیر حل و فصل معضلات مربوط به بازداشت‌های غیرضروری یا بازداشت موقت‌های طولانی نباشند یا حداقل کمتر به این موضوع بپردازند. به هر حال این نخستین بار نیست که درباره این نوع بازداشت‌ها اظهارنظری گلایه‌آمیز از طرف مقامات قضایی بیان می‌شود مانند سخنانی که مسبوق به سابقه هستند. به‌عنوان مثال دوم آذر سال گذشته علی القاصی‌مهر، رئیس کل دادگستری استان تهران تأکید کرده بود که «قابل پذیرش نیست وقتی که شرایط برای احضار شخص مهیا است، اقدام به جلب نمود و براساس تأکیدات ریاست دستگاه قضا ضرورت دارد که بر کیفیت جلب و اقدامات ضابطین در مقام جلب اشخاص نظارت لازم صورت گیرد و ارشادات ضروری اعمال شود. در بسیاری از موارد قضاات با صدور برخی از قرارهای تأمین، زمینه را برای بازداشت فرد فراهم می‌کنند؛ این در حالی است که می‌توان در بسیاری از موارد از بازداشت‌های غیرضروری جلوگیری کرد.» تأکید مکرر بر یک حق و یک قانون روشن البته نشان می‌دهد که شرایط در برخی از عرصه‌های قضایی کشور به‌گونه‌ای است که ضروریست شیوه عملکرد قضاات و سایر عوامل قضایی مورد بازنگری قرار گیرد.

➤ نارسایی در نظام کیفری

با توجه به اهمیت موضوع «بازداشت» و تبعات آن با سیدعباس موسوی، استاد حقوق و قاضی بازنشسته دیوانعالی کشور گفت‌وگو کردیم.

موسوی می‌گوید: «سیاست جنایی جدید قانونگذار ما به سمت مکتب دفاع اجتماعی جدید سوق یافته که مبتنی بر حداقل مجازات است. قانون‌گذار ما هم در آئین دادرسی کیفری جدید و هم در قانون مجازات اسلامی جدید مصوب ۱۳۹۲، از حیث بازداشت موقت به‌عنوان یک قرار تأمینی و از حیث حبس محکوم‌علیه به‌عنوان یک حکم کیفری تلاش کرده تا جایی که امکان دارد قضاات دادسرا و دادگاه‌ها را به پرهیز از اعمال مجازات و پرهیز از بازداشت متهم و اعمال مجازات وادار کند.» این قاضی بازنشسته به مبنای قانونی بازداشت موقت هم اشاره می‌کند: «این قرار یکی از قرارهای تأمین است. وقتی بازپرس در جریان تحقیقات مقدماتی نسبت به متهم به امارات، نشانه‌ها و دلایل ارتکاب بزه علیه متهم دست یافتم اقدام به صدور چنین قراری می‌کند. برابر ماده ۱۶۸ قانون آئین

خواننده بود. او اما مدتی قبل در اظهارنظری اعلام کرد که بایدن فاجعه است و به ترامپ رای خواهد داد. هیلی در سخنرانی خود از هوادارانش خواست تا برای غلبه بر جو بایدن دموکرات و برای صلاح ملت به ترامپ رای دهند و گفت: «شما ممکن است در زمان رای دادن به ترامپ صدرداد با او موافق نباشید. اما باید به خاطر ملت به او رای دهید.» هیلی در خصوص سیاست آمریکا در قبال ایران و خاورمیانه نیز اظهار داشت: «ترامپ ما را از توافق هسته‌ای احمقانه‌با ایران خارج و تحریم‌های شدیدی علیه ایران اعمال کرد. درمقایسه، جو بایدن، تحریم‌ها علیه ایران را برداشت. او به ایران التماس کرد به توافق هسته‌ای برجام برگردد. بایدن در افغانستان تسلیم شد. بایدن همه نشانه‌های ضعف را ارسال کرد. حماس هنوز آمریکایی‌ها را ننگه داشته است اما بایدن اسرائیل را تحت فشار قرار می‌دهد. میان اسرائیل و حماس، دونالد ترامپ درباره اینکه چه کسی دوست و چه کسی دشمن است، شفافیت دارد.» دسانتیس نیز در سخنرانی خود، از ترامپ اعلام حمایت کرد و سیاست‌های بایدن و حزب دموکرات در حوزه‌های مهاجرت، آموزش و هویت‌یابی جنسیتی را مورد حمله قرار داد. دسانتیس گفت که بایدن یک رهبر شکست‌خورده است و توانایی انجام وظایفش را ندارد. فرماندار فلوریدا تأکید کرد: «ترامپ از آمریکادفاع می‌کند، او را دادگاهی کردند، تحت تعقیب قرار گرفت و تقریباً جان خود را از دست داد. ما نمی‌توانیم او را نامید کنیم.»

➤ بیم و امید در اردوگاه آبی‌رنگ

بایدن قصد کناره‌گیری ندارد و اردوگاه دموکرات‌ها نیز دو تکه شده است. او هم حامیان قدرتمندی دارد و هم در نقطه مقابل، بر تعداد منتقدانش افزوده می‌شود. به گفته کارشناسان، نظر حامیان مالی دموکرات‌ها در این مسئله بسیار مهم است. چرا که تأمین هزینه‌های بالای کمپین‌های انتخاباتی و نفوذ حامیان مالی، در این روند تأثیر بالایی دارد. بایدن در گردهمایی سالانه انجمن ملی پیشرفت رنگین‌پوستان در لاس وگاس، نواودا برای راهبایی دوباره به کاخ سفید با تمام قوا در انتخابات ۵ نوامبر، اعلام آمادگی کرد. این اولین سخنرانی عمومی بایدن بعد از تیراندازی به سوی ترامپ است. رئیس‌جمهور آمریکا در جریان این سخنرانی، به انتقاد از سیاست‌های ترامپ و همچنین عملکرد دولت او در جریان همه‌گیری کرونا پرداخت. گفته می‌شود که کمپین بایدن تایش از ترور نافر جام‌ترامپ در پنسیلوانیا، انتقادشدیداز نامزد جمهوری خواهان و